

Erindringer fra Skørping Sanatorium

af Agnes Zierau, nedskrevet omkring 1980.

Navnet Skørping kom meget tidligt efter min konfirmation ind i min bevidsthed, fordi et svigtende helbred afslørede, at jeg var blevet angrebet af en lungetuberkulose, og som følge heraf hurtigst muligt maatte indlægges til behandling paa et sanatorium, og det blev altsaa Skørping. Det var sommeren 1919 jeg kom paa sanatoriet. Og jeg skal nu prøve paa at fortælle lidt om, hvad et liv paa et sanatorium var dengang.

Meget er jo nu saa helt forandret og anderledes og heldigvis. Dengang var det en nok saa kold og barsk affære. Mine forældre fik tilsendt en liste over hvilket og hvor meget tøj jeg skulde have med derop - et vist antal særke + benklæder - saa og saa mange højhalsede kjoler o.s.v.

Afskeden fra hjemmet var tung, da jeg maatte rejse alene afsted, en togrejse dengang var ret saa kostbar, og da det altid var om aftenen, man skulde ankomme, vilde en overnatning paa hotel være uundgaaelig for de paarørende. Ved ankomsten til Skørping Station blev jeg modtaget af en stor og velvoksen kusk, der hurtigt fik mig anbragt sammen med min bagage paa en aaben vogn, og turen gik nu gennem den mørke granskov op til Sanatoriet - en smuk bygning, men alt liv syntes totalt udslukt. Alle patienter var gaaet til ro, alle lys slukkede, kun de mange aabne gardinløse vinduer saa fremmede paa en. Uh! saa koldt og forladt det hele føltes. Men saa dukkede en hvidklædt skikkelse pludselig frem, da vognen standsede ved hovedindgangen. Det var en diakonisse fra Lucasstiftelsen, Søster Mine, som dengang var oversygeplejerske deroppe. Hun bød een velkommen,

spurgte efter om jeg havde ernæringskort med, termometer og spytflaske - jo der var da i orden.

Jeg blev saa fulgt til den afdeling som hed optagelsen, og blev her hurtigst muligt lagt i seng. Der var en 6-7 andre patienter paa stuen, som kiggede nysgerrigt paa en for at se, hvad det nu var for en størrelse, som var ankommen. Med andre ord, de skulde se "giraffen".

At sove var nærmest umuligt. Tankerne gik jo til dem derhjemme, havde jeg blot ikke haft denne hjemve at kæmpe med, den jeg allerede i barndomsaarene i sommerferierne maatte strides saa haardt med, og det føltes saa koldt med kun tæpper i sengen, jeg savnede min varme dyne at dykke ned i.

Det blev en egen verden eens tilværelse skulde indpasses i. Alting skulde foregaa paa klokkeslet. Op kl. 7 om morgenen sommer som vinter for de patienter, som var oppegaaende, og det var de fleste. Morgentoilettet blev bragt i orden, temperaturen taget og ført ind paa kurlisten, spytteflasken rensed, sengen redt o.s.v., alt skulde være i orden til stuegangen kl. 8, hvor vi stod ret som smaa soldater ved vore senge under stuegangen. Herefter ned til morgenmad i spisestuen. Altsammen foregik det for aabne vinduer, det var jo den friske luft, som skulde gøre os raske.

Efter undersøgelse hos Overlæge Eiken og senere hos reservelægen, doktor Qvade, blev der saa ordineret korte spadsereture een eller to gange om dagen. Senere, naar helbredelsen skred frem, blev spadsereturene forlænget til 1 time, højst fem kvarter ad gangen for de mest raske, og siden fik vi lettere arbejde som at pudse spejle, rense vaskekummer og ombære den daglige post. Men den me-

ste tid af dagen opholdt vi os jo i liggehallerne, hvor vi laa paa ryggen paa baarer godt indpakket om vinteren i soveposer og med et par uldne tæpper over.

Det varede heller ikke længe, inden jeg fik et haandarbejde i gang, men det skulde altsammen foregaa liggende paa ryggen. Der blev strikket, hæklet og orkeret, selv brevene fik vi lært at skrive liggende paa ryggen. Mange gode bøger fik jeg læst i disse aar, og vi lærte mange nye sange af hinanden. Gyldenlakken, Lille Sommerfugl, I en sal paa hospitalet, blot for at nævne nogle enkelte, men ogsaa Lorelei og Hederosen lød gennem hallerne i den periode, blot maatte det ikke overdrives med at synge, det kunne et svagt bryst ikke taale. Der blev ogsaa digtet sange til netop vor situation, men jeg husker dem ikke mere, kun nogle enkelte strofer til det første vers i een af disse sange lød saadan: "Paa fryseslottet i høje nord i ækel kulde og frost vi bor" melodien: "Til Tyskland drog en flok spillemænd".

Mange af os fik i de kolde vintre frost i baade hænder og fødder. Vi laa jo i liggehallerne til mellem seks og syv aften. Syv gange om dagen skulde vi tage temperatur og skrive ind paa kurven. Det kunne nok hænde, vi digtede nu og da. Især om vinteren, naar det var meget koldt, var vi lidt træge til at smøge bukserne ned igen, naar vi først var blevet anbragt i soveposen efter en spadseretur. Men spadsereturene var ellers dagenes lyspunkter. Kom jeg op paa trekvart time, da gik turen ud til lykkestenen, hvor jeg maatte helt op og saa ønske. Kom jeg op paa 1 time - ja saa var det trolde skoven det gjaldt, ud forbi det lille husmandssted, hvor konen kaldte børnene ind med følgende bemærkning: "Kom nu ind børn, for nu kommer de brystsvage".

Kom vi paa vore spadsereture paa stier, som gik langs jernbanelinjen, og der kom tog forbi, var der altid togfolk, som aabnede vinduerne og kastede aviser og blade ud til os. De var meget, meget velkomne – for trods alt levede vi jo indenfor en meget isoleret verden, hvor det meget ofte var svært at se en prik forude.

Den helt store oplevelse var, naar vi paa en frikurseftermiddag kunne naa ud til Karen i Tophuset i Rebild bakker og købe os en kop kaffe. Overlægen havde den aftale med Karen, at hun skoldede de kopper vi havde drukket kaffe af, det var en fin overenskomst. Mest nød vi nok at sidde inde i hendes varme stue, vi kendte jo ikke til varme paa sanatoriet med alle de aabne vinduer. Og det hændte ikke sjældent, at jeg vaagnede en vintermorgen med en lille snedrive paa fodenden af sengen. Ved indgangen til Tophuset over portalen stod der: Sodavand øl og kaffe, det kan Karen skaffe, og saa var der malet et fad med smørrebrød paa den ene side og et fad med spejlæg paa den anden side. Sagde vi til Karen: "Hvor har du det dejlig varmt", svarede Karen gerne: "Hve i hva Jens han sæjer", Jens var Karens mand, "den ovn æ it mie varm, end a ka sæt mi bare røw poen". Men hvor var hun god imod os den gamle Karen. Engang havde vi patienter inviteret Karen og Jens ned til en koncert paa sanatoriet. De mødte i stiveste puds med blankpudsede træsko, og Karen med sit fine sorte tørklæde paa hovedet. De blev anbragt paa første parket paa en havebænk i dagligstuen, hvor koncerten skulde foregaa, her stod nemlig et dejligt flygel, som ogsaa patienterne maatte spille paa, naar der var lejlighed til det. Her blev der ogsaa hver dag holdt andagt. Men da det samtidig var det eneste tidspunkt paa dagen, hvor vi kunne besøge de mere syge og derfor sengeliggende kammerater, saa valgte vi ofte at besøge dem.

Aarets sommerudflugt gik som oftest til Madum Sø, som jo ogsaa ligger i Rold Skov. En dejlig madkurv, pakket af vor flinke økonoma, frk. Rasmussen, vederfarede fuld retfærdighed herude i den skønne natur.

En bemærkelsesværdig ting var, at maden var meget, meget enkel, maaltidet mellem morgenmad og middagsmad var kun et par skiver rugbrød med margarine paa, ingen smør, intet paalæg, kun de bare ”klemmer”, noget, der har forbavset de fleste, som hører derom. Saa mine forældre sendte ofte et stykke ost, tomater eller kylling med i pakkerne hjemmefra, til at lægge paa brødet i smug.

Appetitten var jo ikke særlig god. Engang fik vi medisterpølse til Mortens aften, for os alle en stor lækkerbidsken, og vi var mange, der i smug havde gemt et stykke medisterpølse i vore servietposer til at lægge paa det bare margarinebrød næste dag. Men ak og ve, ingen huskede paa, at det netop var den aften, vi skulde have rene servietposer – saa der blev ingen bukser af det skind – men flere kilo pølse endte i svinespanden.

Naar julen nærmede sig, var der jo særlig megen post til patienterne fra familien og kære venner, saa den sidste uge før jul blev al post gemt, og vi fik den saa først paa selve juleaften. Ved juleaftensmiddagen var bordene i spisesalen smukt pyntede og en mandelgave til hvert bord var sendt op fra Chrome og Goldsmiths forretning i Skørping. Naar saa overlæge Eiken, der altid spiste med den aften, kom ned i spisestuen, var det første, han altid foretog sig, at bryde en grankvist af juletræet og holde den henover et af lysene til den glødede, det gav en dejlig duft af gran i salen.

Senere samledes vi om det store juletræ i dagligstuen, og her sang vi vore kære gamle julesalmer, og derefter kom det store øjeblik, hvor de allerede gemte, men nu sorterede breve og pakker, blev uddelt til hver enkelt. Og saa listede vi stille hen til vore stuer, satte os paa vore senge og aabnede for pakker og breve, og læste mens taarerne trillede ned ad kinderne paa hver og en af os. Tankerne var jo hjemme hos vore kære, og deres hos os, der snøftedes og der blev pudset næse, smiltes gennem taarer, det kunne jo ikke være anderledes.

Ja dette var et lille rids af en tidsperiode, som nu er svunden, hvor dage blev til maaneder, og maaneder til aar. Fem aar efter hinanden maatte jeg fejre julen i Skørping. Tilsidst var jeg ved at miste troen paa, at jeg nogensinde skulde blive saa rask, at jeg kunne vende tilbage til mit hjem. Vingerne var blevet stækkede, vilde de nogensinde blive saa stærke mere, at de kunne bære.

Lad mig slutte denne beretning med at digt af een af mine meget gode stuekammerater, som ikke kunne klare aarene deroppe, men bukkede under for sygdommen, lille Karen Jensen fra Nykøbing paa Sjælland. Digtet skrev hun, mens hun var patient paa Sanatoriet, hun sendte mig det kort før hun døde i sit hjem. Hun var saa fin og yndig, et sjældent menneske – een af dem, vi saa gerne havde beholdt.

Hjem – Længsel

Du skønne barndomshjem
med minder mange
aldrig vil jeg dig glemme.
I min tanke, du stedse skal være.

Mit fagre hjem – mit Barndomshjem,
hvor solen den skinner
og gjorde kinden saa brun
under søskendes jubel og leg.
Nu er vi spredte som avner for vinden,
langt borte ligger jeg, som den svageste fugl.

-

Fra hjemmet jeg drog
med ormstukket vinge, langt bort
for der at lægedom finde,
saa jeg tilbage til hjemmet kan flyve
med kraftige vinger i luften kløver,
til hjemmet jeg atter kan skue.

-

Ak, - den daarlige vinge
ej lægedom fandt,
i buret de ville spærre mig inde
for der at ligge maaske aar og dag
og ofte i brystet de stikker en naal.
Nej! hjem maa jeg, og hjem vil jeg.
Hvor vingen er brudt,
der maa den læges.

K.

Redigeret af Morten Schulze, juli 2006